

15. "Slantseviy gas in Europe: revolution or Evolution?" Ernst & Young, 2012. Web. 8 January 2014. <<http://www.ey.com>>.
16. "Support the integration of Ukraine in the Trans-European Transport Network TEN-T RK7". Cross-cutting issues. Logistics. Final Report 7.2. 2010. Print.

Рецензент:

Ткачук І.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника".

УДК 338.45: 332.14

ББК 65.9 (4 Укр)

Царенко О.В.

**МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ В МЕЖАХ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ ДЕРЖАВИ**

Академія муніципального управління,
01032, м. Київ, вул. Фрунзе, 164,
тел.: 0503415718
e-mail: tsarenko28@ukr.net

Анотація. Дослідження стратегій сталого розвитку національного та регіональних рівнів дозволяє визначити, що пріоритетним є реформування системи державного регулювання з експансією на нові ідеї й управлінські інновації для створення моделі сучасного регіонального інноваційного менеджменту. Розроблена структурно-логічна схема формування механізму реалізації стратегії управління відтворювальних процесів у регіональній економічній системі. Запропоновано ряд заходів економічної політики регенерації соціально-економічних систем регіону.

Ключові слова: управління, стратегія, політика відтворення, інноваційний менеджмент, зростання, економічне регулювання, засоби, потенціал, сталий розвиток, моделювання.

Annotation. Research of strategies of steady development national and regional levels allows to define that priority is reformation of the system of government control with expansion on new ideas and administrative innovations for creation of model of modern regional innovative management. The structurally logical chart of forming of mechanism of realization of strategy of management of reproductive processes is developed in the regional economic system. It is offered system of measures of economic policy of recreation of the socio-economic systems of region.

Keywords: management, strategy, policy of recreation, innovative management, growth, economic adjusting, facilities, potential, steady development, reproductive process, design.

Вступ. Актуальність проблеми зумовлена недостатньою теоретичною розробленістю питань формування та реалізації інноваційно-інвестиційної політики держави в розвитку промислового регіону. Особливо гострими в реалізації завдання економічного розвитку є два аспекти, а саме: з одного боку, випереджаюче скорочення інвестицій і затребування інноваційних технологій для відновлення стратегічного потенціалу, з іншого, – посилення диференціації економічного потенціалу регіональних економічних систем країни. Обидва вони проявляються в наростанні негативних соціально-економічних наслідків для економіки в цілому. У зв'язку із цим, об'єктивно необхідна наукова розробка реальної переорієнтації інвестиційного процесу на завдання економічного зростання кожного регіону країни за рахунок якісних глибинних перетворень, що охоплюють багатоконпонентні макроструктури, відкриваючи нові можливості економічного регулювання відтворювальних процесів у регіонах. Визначальною ознакою сучасного етапу розвитку регулювання відтворювальних процесів у регіональній економіці держави є ускладнення її структури, прискорення науково-технологічних змін і розвиток процесів глобалізації.

Вагомі здобутки в дослідженні різнопланових теоретичних та практичних проблем щодо формування системи економічного регулювання відтворення стратегічного

потенціалу регіонів представлені в працях О.Амоші, О.Алімова, Б.Буркинського, С.Дорогунцова, А.Касича, Л.Чернюк, С.Шкарлета та ін. Проте потребують ґрунтовного наукового підходу визначення етапів реалізації політики економічного відновлення потенціалу регіону, напрямів і пріоритетів стратегічного управління та моделювання процесом регенерації регіональних соціально-економічних систем у контексті сталого розвитку держави.

Постановка завдання. Мета роботи полягає в удосконаленні методичних підходів до формування стратегій економічного відновлення регіону шляхом розроблення структурно-логічної схеми формування механізму реалізації регіонального інноваційного менеджменту, що дає змогу запропонувати систему заходів економічної політики відтворення регіонального потенціалу в межах економічного простору держави.

Результати. Виклики глобальної економічної кризи вимагають технології реалізації регіональної економічної політики через розроблення і реалізацію дієвої стратегії, невід'ємною складовою якої є комплексна система передбачення, зниження негативних проявів та прискорення виходу на новий виток розвитку економічної системи. Відсутність подібної стратегії, як показує досвід, призводить до безсистемності, відсутності загальної спрямованості й спадкоємності проведених заходів, ігнорування істотних взаємозв'язків між елементами й процесами, як наслідок, може призвести економічну систему регіону до колапсу [3].

Результати дослідження доводять, що відтворення структури регіональної економіки, адекватної реальним потребам регіону, внутрішнього й зовнішнього ринків, можливостям ресурсної бази та сучасним прогресивним технологіям передбачає, у першу чергу, завдання перепрофілювання регіону з традиційного індустріального розвитку на виробництво наукомісткої високотехнологічної продукції.

На наш погляд, з урахуванням загального вектора інноваційного розвитку України стратегія управління відтворювальних процесів у регіональній економічній системі повинна формуватися шляхом комбінування стратегії реструктуризації економічної системи, орієнтованої на відтворення (регенерацію) стратегічного потенціалу, і стратегії інституціональної корекції, орієнтованої на застосування сукупності спеціальних інституціональних інструментів, за такою структурно-логічною схемою механізму її реалізації (рис. 1).

Таким чином, стратегія управління відтворювальних процесів у регіональній економічній системі повинна сприйматися як основа стратегічного інвестиційного проекту соціально-економічного розвитку регіону, метою якого є технологічний прорив, формування конкурентних переваг, зняття соціальної напруженості в регіоні. Створення ефективної стратегії регіонального розвитку дозволить здійснити стратегічно-інноваційну функцію держави в регульованій ринковій економіці.

Отже, формування та реалізація економічної політики відтворення потенціалу соціально-економічного розвитку регіону в поєднанні з інноваційно-інвестиційним процесом визначаються нами як головна структурно-економічна надбудова економічного регіонального розвитку регіонів, їхнього сталого розвитку.

Для забезпечення сталого просторового розвитку в найкоротші строки ми визначили такі заходи превентивно-стимулюючого та заохочувального характеру:

а) терміново виробити довгострокову структурну стратегію, основний акцент зробити на інноваційний прорив, серцевиною якого стане розповсюдження останніх поколінь п'ятого технологічного укладу (комп'ютери, ракети, авіа- й електронна промисловість) і освоєння перших поколінь шостого укладу (інформаційні, біо- та нанотехнології) у вузьких сферах, у яких поки що є передумови випереджаючого, а не доганяючого розвитку, досягнення світової конкурентоздатності, які мають ключове значення для інноваційної модернізації економіки. Політика інноваційного прориву має базуватися на

зміцненні конкурентних переваг Дніпропетровської області у, перш за все, космічному секторі, сферах альтернативної енергетики (водень і біоетанол), військового машинобудування. Причому перший ешелон прориву повинен опиратися на вітчизняні винаходи й розробки, які гарантують світову конкурентоздатність. Серед різноманітності науково-технічних досягнень і перспективних ідей необхідно ретельно відібрати декілька конкретних розробок, які можна достатньо швидко (5–10 років) упровадити в промислове виробництво, тобто зробити їх лідируючими, “флагманськими” напрямками майбутніх революційних перетворень промисловості [7]. Ці розробки мають бути підтримані масштабними фундаментальними дослідженнями. Другим ешелonom повинно йти більш широке коло галузей, які забезпечують інноваційну модернізацію провідних галузей виробництва й соціальної сфери з поєднанням вітчизняних й імпортованих технологій, у тому числі іноземних інвестицій, але з поступовим нарощуванням частки вітчизняних технологій. Мовиться, перш за все, про відродження (за сильної підтримки держави) будівництва, транспорту й аграрного сектору, виробництва екологічно чистих продуктів, послуг у сфері аутсорсингу [2];

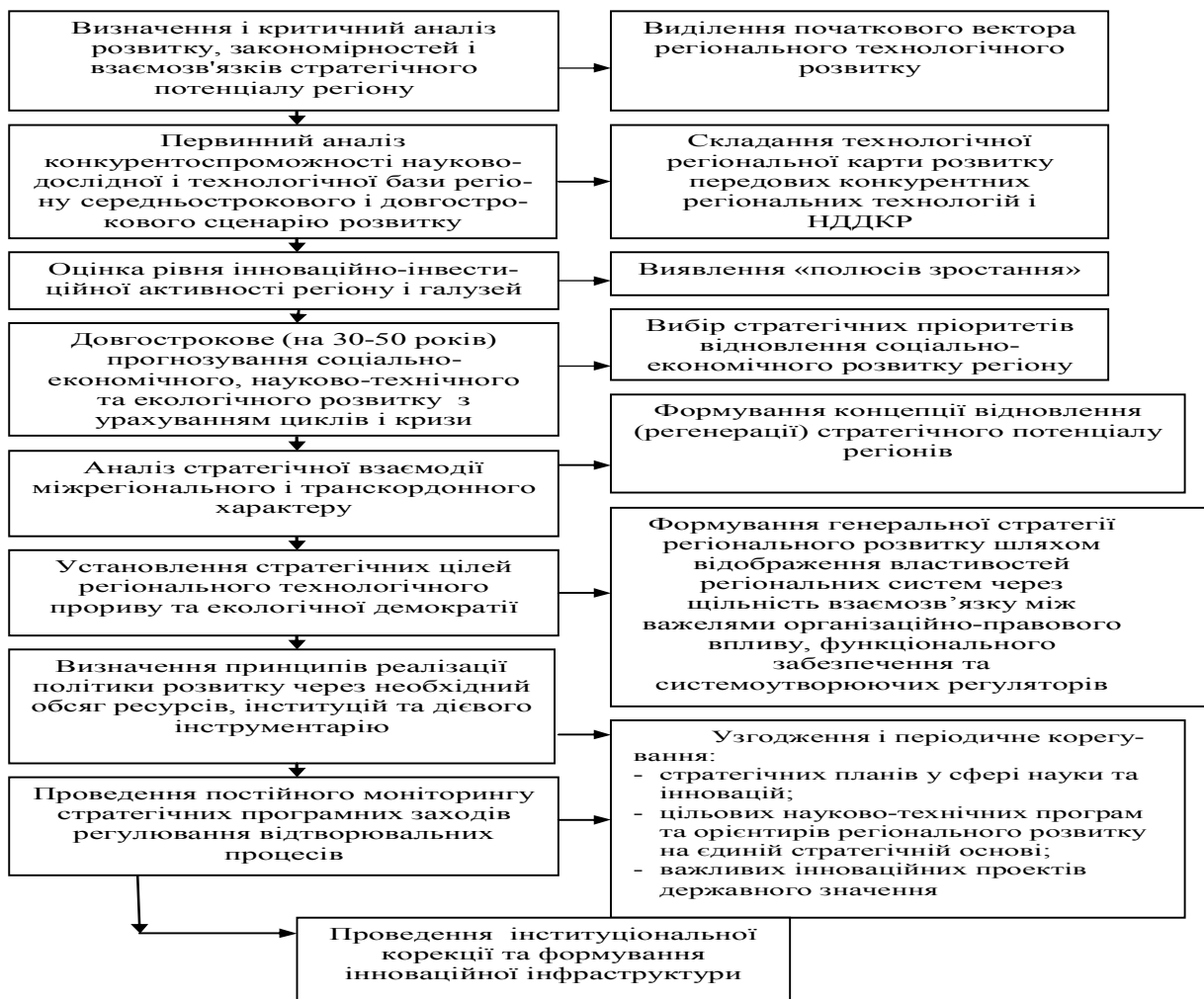

Рис. 1. Структурно-логічна схема формування механізму реалізації стратегії управління відтворювальних процесів у регіональній економічній системі (за пропозиціями автора)

б) проведення регіонального менеджменту економічного розвитку просторових систем. У цьому напрямі доцільно поділити, зокрема, великі промислові підприємства на три групи: ефективно працюючі виробничі потужності, проблемні й низькорентабельні виробництва, неефективно працюючі виробничі потужності.

Для проблемних і низькорентабельних виробництв пропонується проведення комплексу заходів з поетапного їх виведення з кризового тренду в режим стійкого функціонування шляхом амортизаційних заходів: уведення прискореної амортизації устаткування, використовуюваного з метою наукових досліджень й інноваційної діяльності; уведення механізму стимулювання інвестицій у відновлення основних фондів за рахунок скорочення оподатковуваної бази з податку на прибуток на суму капіталовкладень виробничого призначення; уведення заохочувальної ставки амортизації до 150% із застосуванням прискореної амортизації з коефіцієнтом до 3; перегляд складу амортизаційних груп і строків корисного використання устаткування в напрямі їхнього скорочення; збільшення розмірів амортизаційної премії для окремих груп з урахуванням пріоритетів економічного розвитку. Затрати на реалізацію цього заходу цілком окупаються додатковими податковими доходами, які буде отримувати регіональний бюджет від підприємств, що стануть прибутковими [6].

Структурне перетворення в суспільному відтворенні продуктивних сил регіонів передбачає вирішення завдання покращення ділового середовища. Світова практика засвідчує, що основними економічними заходами держави щодо активізації бізнес-середовища в умовах економічної кризи є: а) лібералізація процедур ведення господарської діяльності – зниження податкового навантаження, спрощення дозвільних процедур, правил ліцензування, сертифікації, інших норм технічного регулювання, а також зменшення кількості перевірок; б) запровадження практики надання пільгових умов для суб'єктів господарювання малого й середнього бізнесу, що працюють за пріоритетними напрямками, або соціально незахищених верств населення, які здійснюють підприємницьку діяльність, стосовно оренди вільних виробничих площ, потужностей, обладнання та іншого майна комунальних підприємств; в) розбудова інфраструктури бізнесу: бірж, виставкових залів, бізнес-інкубаторів, центрів бізнесу, індустріальних парків, інноваційних центрів, об'єктів сфери послуг; г) забезпечення гарантованого доступу до кредитів для малих і середніх підприємств через розвиток ринку фінансових послуг, формування мережі регіональних фондів підтримки підприємництва та кредитно-гарантійних установ; д) скорочення адміністративних бар'єрів і перешкод для ведення підприємницької діяльності в малому бізнесі; е) формування мережі регіональних фондів підтримки підприємництва й кредитно-гарантійних закладів.

Наголошено, що ефективна реалізація політики відтворення регіональних соціально-економічних систем у контексті сталого розвитку потребує управлінських рішень, які повинні стати основою під час формування стратегії і мети розвитку на плановий період часу. При цьому завжди існує конфлікт між цілями довгострокового планування і короткостроковими рішеннями, тому необхідна координація при прийнятті рішень. Адже необґрунтоване й неправильне планування розвитку та покращення сукупного регіонального процесу може стати втраченою вигодою від неприйнятих вчасно рішень, а також затратами на помилкові рішення [5].

Регулювання процесів відтворення розвитку регіону потребує проведення вимірів та збору достовірних і точних даних, що є надто проблемним в умовах кризи. Існуюча практика прогнозно-аналітичної діяльності не дозволяє отримати об'єктивну аналітичну та прогнозну інформацію щодо всієї множини соціально-економічних процесів за допомогою традиційних макроекономічних моделей й екстраполяційних методів. Крім того, указані підходи не дають змоги проводити оцінку впливу регулюючих параметрів, вирішувати завдання цільового регулювання соціально-економічних процесів регіону під час формування економічної політики.

Доведено, що основним системоутворювальним методом соціально-економічного моделювання відтворювальної регіональної економічної політики є імітаційні моделі, які дозволяють досліджувати складні, слабоформалізовані системи в динаміці, в умовах

невизначеності інформації і дії великої кількості факторів стохастичної природи, програвати різноманітні альтернативи, сценарії і стратегії розвитку.

У результаті проведеного аналізу технології роботи регіональних систем з інформаційно аналітичними задачами ми виділили ряд факторів, які підтверджують актуальність розробки системи підтримки й виконання рішень для соціально-економічного розвитку регіону: потребу оперувати великими обсягами різноманітної інформації; необхідність внутрі- і міжвідомчого узгодження при підготовці й прийнятті рішень у виконавчих органах влади; наявність великої кількості й системної складності задач звітного, аналітичного та прогнозного характеру; різноманітність форм вихідних звітів; розрізнену інформаційно-аналітичну підтримку різних етапів регулювання розвитком регіону; використання застарілих моделей і методів прогнозування, відсутність інформаційної бази й інструментарію для використання сучасних комп'ютерних моделей; високу складність процесів регулювання.

Висновки. Визначено, що для успішного управління процесом відтворення регіональних соціально-економічних систем у контексті сталого розвитку необхідно використовувати системи підтримки прийняття рішень, здатні враховувати значний обсяг фінансово-економічної, соціально-демографічної, природно-екологічної та іншої інформації, проводити регіональний інноваційний менеджмент у межах економічного простору держави для визначення і прогнозування конкретних показників розвитку регіону стосовно можливих у перспективі сценаріїв і на основі їхньої оцінки визначати найбільш ефективний і прийнятний за економічними, соціальними й екологічними критеріями оцінки спосіб регулювання розвитку регіонів при загостренні протиріч відтворювального процесу в межах економічного простору держави.

1. Алімов О. М. Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку [Текст] / О. М. Алімов, В. В. Микитенко // Продуктивні сили України : [наук.-теорет. екон. журн. / голов. ред. Б. М. Данилишин]. – К. : Вид-во РВПС НАН України, 2006. – № 1. – С. 135–151.
2. Бауліна Т. В. Формування державної політики розвитку інноваційно-інтелектуальної сфери : монографія [Текст] / Т. В. Бауліна. – К. : РВПС України НАН України, МНТУ МОН України, 2009. – 276 с.
3. Касич А. О. Розвиток інвестиційно-інноваційних процесів в Україні : джерела, оцінка, перспективи : монографія [Текст] / А. О. Касич. – Кременчук : ТОВ “Кременчуцька міська друкарня”, 2008. – 406 с.
4. Колодинський С. Б. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємств регіону / С. Б. Колодинський // Вісник Академії економічних наук України. – 2009. – № 1. – С. 95–99.
5. Покропивний С. Ф. Регулювання територіального розвитку: стратегія і ефективність / С. Ф. Покропивний, В. М. Колот. – К. : КНЕУ, 2008. – 352 с.
6. Череп А. В. Економічний механізм регулювання розвитку промислового виробництва : монографія [Текст] / А. В. Череп, О. В. Лепьохін. – Запоріжжя : ЗПУ МОНмолодьспорту України, 2011. – 352 с.
7. Чумаченко Н. Г. Очерки по економіке региона / Н. Г. Чумаченко. – К. : Наук. думка, 1995. – 338 с.
8. Шумпетер Й. Теорії економічного розвитку : монографія [Текст] / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 452 с.

References

1. Alimov, O. M., and V. V. Mikitenko. “Strategic potential is the combined possibilities of national economy on achievement of aims of the balanced development”. *Produktivni syly Ukrainy* 1 (2006): 135–151. Print.
2. Baulina, T.V. *Formuvannia derzhavnoi polityky rozvytku innovatsijno-intelektual'noi sfery*. Kyiv: RVPS of Ukraine of the NAN of Ukraine and MNTU MON of Ukraine, 2009. Print.
3. Kasich, A. O. *Rozvytok investytsijno-innovatsijnykh protsesiv v Ukraini: dzherela, otsinka, perspektyvy*. Kremenchuk: Kremenchuk city printing house, 2008. Print.
4. Kolodinsky, D.B. “Strategic management of innovative development of the enterprises of the region”. *Visnyk Akademii ekonomichnykh nauk Ukrainy* 1(2009): 95–99. Print.
5. Pokropyvnyj, S. F., and V. M. Kolot. *Rehuliuвання terytorial'noho rozvytku: stratehiia i efektyvnist'*. Kyiv: KNEU, 2008. Print.
6. Cherep, A. V. *Ekonomichnyj mekhanizm rehuliuвання rozvytku promyslovoho vyrobnytstva*. Zaporozhye: UPP MES of Ukraine, 2011. Print.

7. Chumachenko, N. G., *Ocherky po ekonomyke rehyona*. Kyiv: Naukova Dumka, 1995. Print.
8. Schumpeter, J. *Teorii ekonomichnoho rozvytku*. Moscow: Progress, 1982. Print.

Рецензенти:

Ткачук І.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”;

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.

УДК 312

ББК 65.9 (4 Укр)-08

Курило І.О.

**ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА СТРУКТУРИ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНІ РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ**

Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України,
01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60,
тел./факс: 380444866238, 4866237

Анотація. Обґрунтовано зростаючий вплив соціально-демографічних факторів на темпи і пропорції економічного розвитку регіону в статті. Сучасна територіальна специфіка процесів природного руху населення аналізується в її взаємозв'язку з демографічною структурою. Визначаються найбільш складні демографічні проблеми регіонів України, на які регіональна політика повинна бути в першу чергу спрямована. Північно-східні й східні регіони з високим рівнем вікового населення мають найбільшу інтенсивність депопуляції і менш відчутні позитивні зміни в демографічній ситуації в останні роки.

Ключові слова: депопуляція, старіння населення, народжуваність, смертність та тривалість життя, регіональна демографічна політика.

Annotation. The growing influence of socio-demographic factors on the rates and proportions of regional economic development is substantiated in the paper. The modern territorial specificity of processes of natural population movement is analyzed in its interconnection with demographic structure. The most daunting demographic problems of regions of Ukraine, which regional policy should be primarily focused on, are identified. North-eastern and eastern regions with the highest level of population ageing have the greatest intensity of depopulation and less tangible positive changes in the demographic situation in recent years.

Keywords: depopulation, ageing, fertility, mortality and life expectancy, regional demographic policy.

Вступ. Невід'ємною рисою збалансованого сталого розвитку великих країн у сучасних умовах стає регіоналізація різних сфер суспільно-економічного життя. Формування регіональної політики, а також стратегії регулювання різнопланових взаємозв'язків між регіонами (соціально-культурних, суспільно-політичних, фінансово- й деоекономічних та ін.) потребує врахування регіональної специфіки прояву тих чи інших соціально-економічних проблем, тенденцій демографічного розвитку тощо й передбачає застосування диференційованого підходу до обґрунтування напрямів поліпшення економічної й соціально-демографічної ситуації в межах країни.

В Україні й найближча, й більш довгострокова перспектива відзначатиметься вагомим впливом демографічних імперативів на можливості забезпечення сталого розвитку як країни в цілому, так й окремих регіонів. Ця обставина, поряд з необхідністю посилення соціальної спрямованості економіки, диктує вимоги до формування й реалізації державної політики відповідно до специфіки демографічної ситуації в регіонах країни та з огляду на тенденції сучасних змін у перебігу демографічних процесів, у чисельності й складі населення.